

[Margrete Auken]

Når man bruger et udtryk som det, ministeren citerede, en foranstaltning, der kun vil medvirke til udsættelse af dødstidspunktet, så er det en meget farlig formulering, fordi alt, hvad vi foretager os, jo kan virke på den måde. Det er en forkert måde at beskrive på, at dødsprocessen er uafvendeligt i gang. Man må sige, at vi er hinsides det punkt, hvor hjernen kan bringes til at fungere, uanset hvordan. Jeg anerkender, at et menneske, der ikke har en hjerne, der fungerer, er et lig. Dér har jeg Bibelen i ryggen: hvis man ikke har ånd – og den skelner ikke mellem den ånd, man blæser ud og ind, og den, der fungerer i kontakten ud til verden – så er vi et lig.

Men det, vi skal have sagt her, er, at hvis et menneskes hjerne ikke kan bringes til at fungere igen, så er man død. Vi må ikke bruge formuleringer som »bare udsættelse af processen«, for så er vi ovre i hele medlidenhedsdrabsdebatten, og så kommer den folkelige usikkerhed, som det ikke kan nytte noget at vi ikke respekterer, for den har sine gode grunde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 11.41

Mødet genoptaget kl. 13.00

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af lovforslag nr. L 99:

Forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Meddelelshæleri).

Af Leif Hermann (SF) m.fl.
(Fremsat 19/11 86).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Her i Folketinget har vi så sent som i efteråret 1985 indgående drøftet straffelovens regler om tavshedspligt i forbindelse med hele forvaltningsprocesreformen, som vi jo omsider fik igennem efter mange års forudgående forhandlinger.

De ændrede regler om tavshedspligt blev gennemført af os alle sammen her i Folketinget og er netop trådt i kraft her ved årsskiftet. Jeg synes ikke, det er helt rimeligt, at vi nu, kun få uger efter at de ændrede regler er trådt i kraft, på ny skal drøfte en ændring af reglerne.

Den bestemmelse i straffeloven, som SF vil have ændret, angår uberettiget indhentning, videregivelse og udnyttelse af oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af straffelovens regler om tavshedspligt.

Bestemmelsen, som nærmest har karakter af en form for hæleribestemmelse, kom ind i straffeloven allerede i 1972 på baggrund af en betænkning fra Straffelovrådet, og lovforslaget blev vedtaget af et samlet Folketing.

I forbindelse med Folketingets behandling af forvaltningsprocesreformen blev spørgsmålet om ændring af straffelovens regler om tavshedspligt endvidere forelagt for Straffelovrådet, som i en udtalelse fra maj 1985 erklærede sig enig i, at de gældende regler om kriminalisering af efterfølgende forhold med hensyn til krænkelse af tavshedspligt bør videreføres. Inden Folketingets behandling af lovforslaget havde Danske Dagblades Forning og Dansk Journalistforbund i øvrigt ingen indvendinger mod bestemmelsen, som man fandt ikke var udtryk for nogen realitetsændring i forhold til gældende ret.

Jeg er slet ikke enig med forslagsstillerne i, at privatlivsoplysninger af den karakter, som fremhæves, herunder oplysninger om økonomiske forhold, f.eks. skatteoplysninger, ikke skal beskyttes imod misbrug.

Jeg finder det også helt urimeligt, hvis lovgivningen skal indrettes sådan, at oplysninger om f.eks. forhøjelse af afgifter vil kunne

[Justitsministeren]

sive til uvedkommende, sådan at disse kan berige sig på andres bekostning.

Jeg kan altså ikke tilslutte mig lovforslaget, og jeg må sige, at det skuffer mig noget, at vi efter det meget intensive, meget grundige arbejde, vi havde med at forberede og gennemføre en grundlæggende regulering af tavshedspligtreglerne, allerede nu skal have en diskussion om disse regler, som Folketinget vedtog i stor enighed. Jeg håber, vi kan opretholde denne enighed.

Jimmy Stahr (S):

Vi har læst lovforslaget med interesse og mange gange. Vi vil gerne i retsudvalget kigge nærmere på forslaget og dets intentioner. Det kan da tænkes, at eventuelle hensyn til pressefriheden taler for, at vi undersøger området, men Socialdemokratiet kan ikke umiddelbart love sin tilslutning til lovforslaget.

Til slut vil jeg gerne – jeg havde nær sagt uden for referat, men det er jo nok ret umuligt i denne sammenhæng og med fare for sarkastiske bemærkninger fra forslagsstillerne – sige, at jeg synes faktisk, det er for dårligt, at et stort og folkeligt parti som SF leverer en gang bemærkninger til et lovforslag, som gør det fuldstændig uforståeligt. Jeg ville godt se, om der var nogen blandt ganske almindelige folk, som det hedder, i dette land, de folk, som Folketinget er for, der havde bare den mindste chance for at forstå, hvad dette lovforslag gik ud på, ved at læse lovforslaget og dets bemærkninger. Jeg vil i hvert fald gerne lade det komme an på en prøve. Man kunne give det til nogle mennesker og så lade dem prøve at forstå, hvad det her overhovedet drejer sig om. Det kunne være, det var en opgave for pressen i pressefrihedens navn at aftrykke en del af lovforslaget. Så kunne vi jo se, hvilken diskussion der kunne komme ud af det.

Hagen Hagensen (KF):

Selv om hr. Jimmy Stahr gerne ville være uden for referat, så lader det sig jo ikke gøre; der er i hvert fald ikke noget i vejen for, at andre kan gøre brug af det, hr. Jimmy Stahr nu sagde om bemærkningerne til lovforslaget, uden at det er uberettiget videregivelse af eller udnyttelse af fortrolige oplysninger. Jeg erkender, at jeg synes, bemærkningerne er vanskeligt forståelige – om over-

hovedet egentlig forståelige – men lad det være, det kommer vi tilbage til, når der skal være udvalgsarbejde på denne sag.

Må jeg dernæst sige, at jeg er ganske enig med justitsministeren i, at der bør være strafansvar for uberettiget videregivelse og udnyttelse af fortrolige oplysninger, som er kommet frem ved brud på tavshedspligt. Der er grund til at beskytte hver enkelt borgers private sfære og også offentlige interesser, således som den nuværende ordlyd af straffelovens § 152 d, der jo netop er trådt i kraft, gør det. Jeg er bekendt med, og jeg synes, at der er behov for, at man har en sådan bestemmelse, idet der ganske givet undertiden sker helt uberettiget brug af oplysninger, som er belagt med tavshedspligt, og som benyttes på en sådan måde, at det for mig at se ubetinget må have rettlige følger for den pågældende; man skal kunne drages til ansvar herfor.

Derfor må vi afvise SFs forslag, og jeg kan meddele, da CDs ordfører ikke kan være til stede her i salen, at det gør CD også.

Dagmar Mørk Jensen (RV):

Da den radikale ordfører i denne sag, hr. Bernhard Baunsgaard, ikke kan være til stede, skal jeg på hans vegne udtale, at forslagsstillerne skal have tak for, at de har rejst problemet. Det drejer sig, når alt kommer til alt, om spørgsmålet om, hvordan vores ytringsfrihed skal fungere. Det problem, der rejses, er kompliceret, og om der er truffet en rigtig afgrænsning, hvis dette forslag bliver vedtaget, vil først fremgå af behandlingen i udvalget.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Jeg skal på Kristeligt Folkepartis vegne afvise forslaget. Det betyder ikke, at vi ikke vil gå ind i en positiv udvalgsbehandling og se på nogle af de problemer, der er rejst i det, og så kan det også være, at vi kan få helt klarhed over, hvad det hele egentlig drejer sig om.

Poulsgaard (FP):

Undertegnede er fuldstændig enig med det, hr. Jimmy Stahr sagde uden for referat. Dog er jeg ikke enig med hr. Jimmy Stahr, når han siger, at SF er et folkeligt parti. Nej, det er et akademikerparti. Forslaget er skre-

[Poulsgaard]

vet for akademikere. Derfor kan jeg egentlig bedre forstå nu, at jeg har haft så svært ved at forklare min gruppe indholdet af dette forslag – jeg har i hvert fald forklaret dem det fuldstændigt forkert. Men med det, som er gået op for mig, også efter at jeg har hørt ministerens tale, er jeg mest tilbøjelig til at sige, at vi støtter ministeren.

Tinning (VS):

I VS kan vi give vores fulde tilslutning til forslaget fra SF og i øvrigt gøre opmærksom på, at når der en gang imellem kommer et forslag, som det kan være svært at forstå, har man den mulighed at henvende sig til ordføreren. Det gør vi, hvad enten forslaget kommer fra Socialdemokratiet, SF eller andre.

Leif Hermann (SF):

Jeg skal måske lige sige noget generelt om udformningen af lovforslaget, for der er jo ikke nogen tvivl om, at den måde, vi har udformet dette lovforslag på, har givet anledning til forståelsesvanskeligheder også hos mennesker, som normalt er vant til at omgås den sprogbrug, som er så karakteristisk for de love og lovforslag, vi arbejder med i retsudvalget.

Jeg skal også medgive, at bemærkningerne måske ikke er voldsom klare, måske navnlig ikke voldsom klare med hensyn til, hvad det er, vi vil opnå, men det er lovforslagets ordlyd til gengæld. Der er ingen herinde – og det vil jeg gerne understrege – der kan være i tvivl om, hvad lovforslagets ordlyd indeholder, hvis man har gjort sig den ulejlighed at slå op i, hvad der er gældende ret.

Dertil kommer, at jeg synes, at Socialdemokratiet retter en kritik imod lovforslaget med hensyn til forståeligheden, som partiet kunne have taget op på et tidligere tidspunkt. Vi har mig bekendt henvendt os til Socialdemokratiet om forslaget forud for fremsættelsen.

Hvorfor er dette forslag så fremsat, og hvad handler det om? Det handler om det forhold, at man straffer den, der eksempelvis i aviser skriver om noget, der er fremkommet ved et tavshedspligtsbrud. Den journalist, der eksempelvis i Ekstra Bladet offentliggør nogle oplysninger vedrørende en enkeltpersons skatteforhold, sigtes sammen med sin chefre-

daktør for offentliggørelsen af disse oplysninger.

Tilsvarende gælder, hvis man bruger det eksempel, som justitsministeren brugte, at den pågældende journalist havde fået fingre i nogle oplysninger om påtænkte afgiftsforhøje- lser, så kan man også straffe den journalist, der skriver om det i avisen, og hans chefre- daktør. Her er der ikke tale om private inter- esser, som der var i det første eksempel med skatteoplysninger.

Vi kan også tage et andet eksempel på pri- vate interesser, der kan krænkes, nemlig hvis man offentliggør oplysninger, som er sluppet ud fra den offentlige forvaltning eller andre i kraft af et tavshedspligtsbrud, hvis disse op- lysninger vedrører f.eks. personers seksuelle orientering.

Her er altså tre forskellige typer oplysning- er, hvoraf de to vedrører private forhold, nemlig rent personlige forhold, og så det, man kunne kalde for økonomiske forhold.

Meningen med lovforslaget er dels at dis- kutere den afvejning, der nødvendigvis må finde sted, dels at prøve på at finde en lø- sning på afvejningsproblematikken. Man skal nemlig selvfølgelig afveje i forhold til, hvilke oplysninger man ønsker, om jeg så må sige, strafbelagt i anden runde, nemlig ved offent- liggørelsen. Ikke ved tavshedspligtsbruddet, for vi er fuldstændig enige om, at tavsheds- pligtsværnet, strafbarheden for tavsheds- pligtskrænkelser, skal opretholdes for alle tre typer oplysninger. Det er væsentligt at under- strege, at det er strafværdigheden i anden omgang med hensyn til disse oplysninger, vi taler om. Der er det vi foreslår, at man op- retholder straffeværnet for oplysninger, der vedrører rent personlige, private forhold, mens vi ikke opretholder straffeværnet for journalisters og andres omtale af private økonomiske forhold, medmindre de er om- talt i forvaltningslovens § 28, stk. 1, som vi henviser til, og til forhold, der vedrører of- fentlige interesser, for så vidt disse oplysning- er ikke falder ind under den gældende regel i straffelovens § 129, som vi ikke har ønske om at ændre.

Når vi har taget dette lovforslag op, er det dels, fordi vi har påvist, at vi aldrig har fået en grundig undersøgelse af det – dertil de lidt indviklede betragtninger og citater i be- mærkningerne. Der er aldrig foretaget en grundig undersøgelse og vurdering af, hvor-

[Leif Hørmann]

vidt der var behov for at kriminalisere den offentlige gengivelse, der var afstedkommet af et tavshedspligtsbrud.

Dernæst er det, fordi reglen faktisk har fungeret – og jeg henviser her til bemærkningernes omtale af et par retssager, der er citeret fra tavshedspligtsudvalgets betænkning – som en journalistregel. Vi står således her over for at skulle afveje hensynet til private og offentlige interesser over for hensynet til journalisters adgang til at skrive, hvad de vil. Denne afvejning har vi altså løst på den måde, at vi siger, der ikke skal være straf for meddelelshæleri, som er den tekniske betegnelse, når det drejer sig om privates økonomiske interesser – her altså typisk skatteoplysninger – og offentlige interesser.

For os har det nemlig været afgørende, at tavshedspligtsbruddet har fundet sted, at det forhold, at tingene er kommet ud over grænsen for travshedspligten, har fundet sted. Det indebærer, at det ofte vil være en tilfældighed, om der bliver skrevet noget om det i avisen, og at nogle måske, hvis vi ser på de offentlige interesser, kan udnytte disse oplysninger ved at læse om dem gennem avisen, eller at det i øvrigt er passeret rundt i systemet, og at man derved får mulighed for at udnytte det.

Yderligere svækker man pressens situation derved, at pressen jo, om jeg så må sige, ikke kan holde hemmeligt, at den er i besiddelse af disse oplysninger, fordi pressen netop skriver om dem. Man vil altså netop i kraft af sin virksomhed som presse henlede politiets opmærksomhed på, at man har fat i noget, der er tavshedsbelagt.

I morges hørte jeg i radioen, at Berlingske Tidende kunne fortælle, at man nu havde et fortroligt-stemplet notat fra EF-Kommissionen om, hvordan man skulle løse smørbjergsproblemet. Man kunne egentlig lige så godt forestille sig, at Berlingske Tidende havde papiret fra markedsudvalget – nu er det dokument, vi har fået i markedsudvalget, ikke stemplet fortroligt – men det kunne man lige så godt forestille sig. Her har vi altså en situation, hvor en avis ganske klart henviser til noget, der i princippet bygger på et tavshedspligtsbrud, nemlig at fortrolige oplysninger kommer ud til pressen.

Et andet eksempel: da folketingsmedlemmer herindefra som medlemmer af VS' gruppe offentliggjorde Monopolrådets redegørelse

vedrørende gødnings- og isoleringsbranchens forhold, var der masser af aviser, der skrev om indholdet af disse rapporter, der var stemplet fortroligt af industriministeren. Men mig bekendt er der ikke rejst sigtelse mod de journalister, der har skrevet om disse forhold.

Vi står altså samtidig over for et overordentlig betragteligt moment af tilfældighed med hensyn til, hvem det er, der bliver fanget, om jeg så må sige, med hensyn til, hvem det er, man vælger at rejse sigtelse mod i disse sager. Heller ikke denne tilfældighed er betryggende for retstilstanden.

Lad mig så sige til justitsministeren, at vi jo kunne have taget det op i forbindelse med spørgsmålet om ændringerne af straffelovens tavshedsbestemmelser, da vi havde det på bordet som led i drøftelserne af forvaltningsreformen.

Jeg er ikke utilbøjelig til at give ministeren ret. Da dette spørgsmål vedrørende Ekstra Bladet kom frem i sommer, tror jeg det var, sagde ministeren, at der var nogen, der havde siddet og sovet i timen, og jeg må indrømme, at jeg vel ikke helt kan sige mig fri for at have været en af dem.

Men når den indrømmelse er givet, vil jeg da også sige til ministeren, at jeg egentlig ikke synes, at det, at vi har sovet i timen, om jeg så må sige, skal være begrundelsen for, at vi skal sove videre. Det er rigtigt, at det ikke er heldigt, en 14 dages tid efter at de nye bestemmelser i straffeloven er trådt i kraft, at vi så giver os til at røre ved dem igen, men det er dog kun et begrænset område, og det er et område, hvor man nok må sige at det ikke er den store, blomstrende retspraksis, at det ikke er dagligdags foreteelser, vi har med at gøre, men at det er noget, som der ikke er ret megen retspraksis på. Det vil sige, at der ikke ville ske den store forstyrrelse af retssystemets funktion ved, at vi nu gav os til at undersøge, hvorvidt de gældende meddelelshæleribestemmelser faktisk også er rimelige i forhold til begreber som pressefrihed og ytringsfrihed i forhold til de beskyttelsesinteresser, som vi selvfølgelig også anerkender kan være til stede.

Jeg vil afslutningsvis sige tak til fru Dagmar Mørk Jensen og til hr. Tinning og i øvrigt sige tak til ordførerne, fordi man dog i det mindste er indstillet på at undersøge, hvorvidt de gældende regler er brugbare i

[Leif Hermann]

forhold til de interesser, de tilsigter at varetagge, men må nok udtrykke en vis bekymring over, at det kan lade sig gøre på et område, der faktisk vedrører pressefriheden, bare blankt at afvise tingene, sådan som fru Inger Stilling Pedersen gjorde det.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Jeg vil gerne sige til fru Dagmar Mørk Jensen, at jeg mener, at pressefriheden og ytringsfriheden her i landet har det ganske godt. Hvis man læser en del aviser om dagen, ser en del tv og hører radio, synes jeg egentlig, man får et samlet indtryk af, at der ikke er nogen tilbageholdenhed med kritik og med at bringe sagerne frem, og det er jo også udmærket. Fru Dagmar Mørk Jensen nævnte da heller ikke nogen eksempler på, at ytringsfriheden ikke har det godt her i landet – den vil vi alle værne om.

Men der er jo nogle af os, der mener, at pressen netop er så god, som den er, fordi den skaffer sine oplysninger med hæderlige midler. Hvis man nu vil spørge: jamen hvad vil være et uhæderligt middel? vil jeg svare: hvis et blad skulle finde på at betale en embedsmand for at give nogle af de oplysninger, vi taler om her, og som hr. Leif Hermann var inde på under sin gennemgang af lovforslaget – altså betaler en embedsmand for, at denne embedsmand gør sig skyldig i noget klart strafbart – så mener jeg ikke længere, at det er hæderlige midler, og så mener jeg altså, at man må have bestemmelser, hvorefter noget sådant standses.

Dertil kommer, at vi må lægge vægt på at bevare privatlivets fred, også når det gælder det, der siges eller skrives. Vi har jo også bestemmelsen i straffelovens § 264 d, der siger:

»Med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, der uberettiget videregiver meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold eller i øvrigt billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden.«

Det er en beskyttelse af privatlivets fred ligesom den bestemmelse, vi drøfter her, og jeg vil nødig opgive den beskyttelse.

Leif Hermann (SF):

Jeg synes, at justitsministeren i sit eksempel med bladet, der betaler embedsmanden,

ser væk fra, at der her efter omstændighederne oven i købet kan foreligge bestikkelse, og det rammes jo så af andre bestemmelser i straffeloven, men at der samtidig er tale om, at det, den embedsmand skal foretage sig, for at dette blad kan få noget ud af deres investering, er et tavshedspligtbrud. Jeg synes, der forudsætningsvis ligger i justitsministerens argumentation, at tavshedspligtbruddet er noget, som vi i almindelighed nok må forvente, og at det store problem dukker op, når det så kommer ud, at det faktisk er sket, at det står i aviserne, at noget fortroligt har fundet vej til spalterne. Det synes jeg egentlig er at vende sagen på hovedet; det afgørende er tavshedspligtbruddet.

Nu mener jeg selvfølgelig ikke, at man skal være vældig knivskarp og ustandselig på vagt over for disse tavshedspligtbrud – spørgsmålet om overskridelse af tavshedspligtens grænser er jo under alle omstændigheder et lidt kompliceret problem – men jeg vil gerne fastslå, at det, der er afgørende, er, at der har fundet en selvstændig lovovertrædelse sted forud for den kriminalisering, som den gældende lov omtaler.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 54:

Forslag til folketingsbeslutning om offentliggørelse af politiske partiers regnskaber.

Af Estrup (RV) m.fl.

(Fremsat (omtrykt) 19/11 86).

Forslaget sattes til forhandling